

Arheosa

Bilten slovenskih rodoslobocev

Letnik 2 Stevilka 6

Junij 1995

Slovensko rodoslovno društvo

Slovensko rodoslovno društvo (SRD) je bilo ustanovljeno marca 1995. SRD je prostovoljno združenje raziskovalcev in ljubiteljev na področju rodoslovja. Povezovanje v društvu temelji na amaterskem delu. Namen društva je podpirati raziskave na področju rodoslovja.

Drevesa

ISSN 1318-6221

Leto 2, št. 6

Bilten Slovenskega rodoslovnega društva je mesečnik, ki ga izdaja Slovensko rodoslovno društvo.

© Vse pravice pridržane. Ponatis prispevkov je možen samo po dogovoru z uredništvom in z izročanjem treh izvodov.

Urednik: Peter Hawlina
Slika na naslovni strani: Hrast v Hrastnici pri Škofji Loki
(foto: Peter Hawlina)
Računalniški prelom: Leon Črenko in Andreja Štorman
Lektoriral: nelektorirano
Tisk: Birografika BORI
Naklada: 300 izvodov
Naslov: Lipica 7, 64220 Škofja Loka, Slovenija

Ljubljana, junij 1995

Junij 1995

Stran 3

Uzebina

Uvodnik	4
Poročila	5
Seja upravnega odbora	5
Majsko srečanje	5
Predavanje prof. Južniča	6
Strokovni prispevki	7
Prenos arhivskega gradiva na sodobne medije, IV. del ...	7
Kako zdravo je tvoje drevo	10
Priimek, Family Name, Familienname, IV. del	15
Nekaj pogostih rodovniških izrazov v nemščini	20
Rodoslovni viri	23
Od zibel do groba	29
7. del: Ženi se pri pravi starosti	29
8. del: Starostne razlike med ženinom in nevesto	31
9. del: Družine v 19. stoletju	33
Kaj delamo	35
Iz tujega tiska	37
Rodoslovje v svetu	39
Rast – raziskovalni stiki	42
Obvestila, novičke, vabila	44
Sodelavcem biltena Drevesa	46

Uvodnik

V dobrem letu našega resnejšega delovanja smo prišli do desete številke biltena. Okrogla številka, še bolj okroglo je število prispevkov.

Razveseljivo je zlasti dejstvo, da je vedno več takih, ki z veseljem sodelujejo.

Zgradba biltena ni plod premišljene uredniške politike; bolj so jo določale potrebe in razpoložljivo gradivo. Vse skupaj se je začelo zgolj kot nekoliko razširjeno vabilo na srečanje. Še vedno je tako. Bilten izhaja približno en teden pred našimi rednimi mesečnimi srečanji.

Navadno najavlja osrednjo temo srečanja in prinaša poročila o opravljenih aktivnostih. Poleg tega so se uveljavile stalne rubrike: RAST – raziskovalski stiki, Kaj delamo – predstavitev člana in njegovega dela, Iz tujega tiska, med stalne rubrike pa bi lahko šteli tudi projekt Čudežni mlincek – prenos arhivskega gradiva na sodobne medije, serijo člankov o krajevnih raziskavah (v župniji Velenje), ter izvirna razmišljanja o priimkih.

Obljubljeno je bilo, da bomo v tej številki objavili izhodiščni spisek (arhivskih) virov, ki so rodoslovcem zlasti zanimivi. Obljubo izpolnjujemo z delno navedbo na Slovenijo nanašajočega se fonda iz mormonskega arhiva.

Peter Hawlina

Poročila

Seja Upravnega odbora

Upravni odbor se je sestal na svoji drugi seji 9.5.1995 ob 16.30 v sejni sobi podjetja IMP.

Obravnaval je odgovor in tolmačenje Ministrstva za zunanje zadeve na našo poizvedbo o pravicah in možnostih, ki jih imamo raziskovalci ob vpogledu v matične knjige. Iz odgovora je videti, da so zakonska določila dokaj restriktivna, čeprav ponekod ohlapna in dopuščajo različne interpretacije, s tem pa tudi različno obnašanje skrbnikov in raziskovalcev v različnih primerih. Spoznali smo, da ni smiselno poskušati spreminjati trenutnega stanja. V pripravi je menda sprememba obstoječe zakonodaje ali celo izdelava nove. Ob tem bo društvo imelo priložnost, da sodeluje s svojimi predlogi, prilagojeni zahodnim vzorom.

Na seji je bilo podano poročilo o stikih z Avstrijo in Švico oz. o spremembah, ki so nastale zaradi ustanovitve društva.

Ugotovljena je bila potreba, da društvo dobi tajnika. Delo je (zaenkrat) neplačano. Iščemo prostovoljca.

Društveno srečanje 9.5.1995

Na srečanju je bilo prisotnih 29 udeležencev.

Osrednjo temo Pravni aspekti pri rodoslovnih raziskavah s poudarkom na vpogledu v arhive je predstavil Janez Toplišek. Razložil je zakonska določila in ponovil sklep Upravnega odbora (glej Poročilo o seji UO).

Stalna tema Prenos arhivskega gradiva tokrat ni načela kakih novih področij. Zdaj je že jasno, da je mogoče vsaj s poskusnim delom začeti brez odlašanja. Tisti, ki bo pripravljen začeti s poskusnim zbiranjem in poenotenjem po obliki in vsebini (popolnosti) neenotnih zapisov, bo že z razmeroma majhnim trudom

zbral nekaj tisoč zapisov. Taka združena datoteka bi bila odlično vodilo za načrtovanje naslednjih korakov. Brez odlašanja bi bilo tudi mogoče začeti na računalnik prenašati Vodnik po matičnih knjigah in druge vodnike, krajevne leksikone, zatem pa različne indekse, sezname, imenike, spiske in repertorije. Govorimo 'bi', ker za začetek še vedno manjkajo odločilne predpostavke. To so zlasti pripravljenost za delo in finančna sredstva.

Ponovno je bila izražena potreba po priročniku za delo z vsemi prilogami in obrasci.

Predavanje prof. Stanislava Južniča: Rodoslovne raziskave s pomočjo urbarjev.

16.5. je prof. Stanislav Južnič v predavalnici Mercatorjevega blagovnega centra na Slovenčevi ulici v Ljubljani na nekaterih primerih urbarjev iz jugovzhodnega dela Slovenije prikazal možnosti in zagate pri raziskavah s pomočjo urbarjev. Objavljamo povzetek. Predavanja se je udeležilo 19 članov. Prispevek: Pol tisočletja stari kočevski in kostelski urbarji bo objavljen v naslednji številki.

Peter Hawlina

Strokovni prispevki

PRENOS ARHIVSKEGA GRADIVA NA SODOBNE NOSILCE (MEDIJE)– IV. del

Res je ta tema pod tem naslovom v biltenu četrtrič. Vendar pa je bil v vsaki od dosedanjih števil vsaj kak odstavek v prispevkih z drugim naslovom namenjen isti temi. Zato lahko brez pretiravanja rečemo, da je ta tema v našem delu stalno prisotna, tokrat torej že desetič.

Četrtrič ali desetič, pozornost neki temi, sama po sebi, brez vidnega odziva in rezultatov, ni kaj prida vredna. Z rezultati pa se zaenkrat še ne moremo pohvaliti. Res je, da je marsikateri raziskovalec za lastne potrebe v svoje datoteke prenesel že na stotine ali tisoče arhivskih zapisov. Če smo brez poizvedovanja zvedeli za nekatere take primere, lahko z veliko gotovostjo sklepamo, da jih je še precej več. Kljub temu, da so vsi ti posamezniki svoje delo opravili vsak z različnim delovnim pripomočkom in v različno zasnovanem zapisu, teh zapisov ne bi bilo težko združiti v skupen enoten zapis. Taka datoteka sicer še ne bi bila kak dragocen raziskovalni vir, služila bi predvsem kot testna in vzorčna datoteka za načrtovanje sistematičnega nadaljnjega dela.

V gornjem odstavku imamo spet številne "če" in "bi". Za spreminjanje teh v "je" in "sem" niso potrebni veliki naporji in skoraj nič denarja. Posamične zapise je treba zbrati, si jih ogledati in z razpoložljivimi pripomočki poenotiti.

Res nam kolegi iz tujine govorijo o posebnih programih, namenjenih za različne potrebe, morda bomo tudi mi ugotovili, da brez teh ne gre. Nekatere celo že imamo, nekateri so dostopni prek omrežja, nekaj so jih naročili kolegi iz velenjskega muzeja, če bi še kaj rabili, se z manjkajočim ne bo težko oskrbeti. Med največkrat oglašanim programom, ki naj bi služil za prepisovanje iz nekega formata v drugačnega je ĆIPSI.

GIPSI (okrajšava za Genealogical Index Processing System and Interpreter) je pripomoček za preoblikovanje datotek (File Conversion Utility). Razbrati zna naslednje podatke: 1. iz različnih obstoječih indeksov (v USA jih je na pretek, izdelujejo pa še nove), 2. iz programov, ki so sposobni izdelati GEDCOM datoteke (standardni format za izmenjavo podatkov med različnimi rodoslovnimi programi) in 3. iz polnilca raziskovalnih programov (silno neroden in prisiljen prevod pojma Research Data Filler, krajše RDF, sicer sestavni del programa PAF, služi pa poenotenemu dokumentiranju virov in raziskovalnih beležk). Tako sprejete podatke po želji zapiše v formate, ki jih uporabljajo programi za delo z bazami podatkov (dBase), preglednicami (spreadsheet), razmejeni tekst (delimited text), oblikovani tekst (formatted text) in RDF. Tako zapisane podatke lahko potem obdelujemo s sodobnimi orodji, kot so dBase, PC-file, Paradox, Fox-Pro, Microsoft Access, Wampum, PC Tools Database, Research Data Filler in številnimi drugimi. S tem lahko izvajamo dodatna sortiranja, preiskovanja, grupiranja, filtriranja, izbiranja itd., kot to zmorejo različni uporabljeni produkti.

Poleg tega prepíše datoteke iz RDF v GEDCOM format. Ta možnost pa že močno olajša sestavljanje rodovniške evidence, kot jo predvidevajo programi za vodenje rodovnikov, med drugim naš popularni Brother's Keeper. Na ta način bi si lahko prihranili množični vnos podatkov, poskrbeti bi morali le še za vzpostavljanje sorodstvenih povezav.

GIPSI sam ugotovi format datoteke, ki jo želimo preoblikovati. S tem je omogočeno vsakršno združevanje.

Programa oz. pripomočka še nismo kupili (stane 45 \$ US), ker menim, da ga zaenkrat še ne rabimo. Rabili pa ga bomo takoj, ko bomo imeli prve zahodnjakom podobne datoteke indeksov. Že danes pa bi ga ta ali oni (med njimi so v prejšnjih številkah omenjeni gospodje Južnič, Hudaes, Drame in še kdo) lahko uporabil za prepis podatkov o osebah, ki bi jih moral le še sorodstveno povezati.

Naj povzamem! Takoj lahko začnemo z zbiranjem in združevanjem rezultatov dela posameznih raziskovalcev. Za začetek je potreben prostovoljec, ki ima izkušnje z opisanimi opravili. Dobrodošle bodo vaše pobude in priporočila, predvsem pa konkretna dejanja.

Za zaključek in ilustracijo pa še svež primer iz prakse: V dosedanjih prispevkih na to temo smo že navajali številne primere prenašanja arhivov. V zadnji številki Genealogical Computing (glej povzetek vsebine v rubriki Iz tujega tiska) napovedujejo prenašanje podatkov o priseljencih v USA. Začeli bodo z newyorškim pristaniščem (Ellis Island) od leta 1924 nazaj. Delo naj bi za leta 1897 do 1924 opravilo 4.000 prostovoljcev v treh letih. To omenjamo zato, ker je po tem moč sklepati, da skeniranje kljub optimističnim napovedim za tovrstno delo še vedno ni uporabno in kljub temu, da so izvorni podatki stipkani.

Po tej vesti bi se morali vprašati, ali je smiselno še naprej sanjati, da bi se podobnih podvigov lotili tudi mi v Sloveniji. Ali ne bi bilo morda celo bolje čakati, da bo delo opravil nekdo namesto nas! Saj se bodo zahodnjaki, ko bodo prepisali vse svoje, zagotovo lotili tudi tujcev. Podatke že imajo (glej članek Rodoslovni viri). Ko bo to narejeno, bomo posegli po rezultatih, morda celo zastoj. Poleg tega le ni tako nemogoče, da bi podatkov ne bilo mogoče brati strojno, o originalni rešitvi mariborske Mikrodate smo že govorili. Ali naj bomo oportunistično potrpežljivi! Na taka vprašanja naše društvo ne more in ne bo dajalo odgovora, videti pa je, da ga prvi zastavljamo.

Peter Hawlina

Kako zdravo je tvoje drevo?

Jabolko ne pade daleč od drevesa, pravi pregovor. Na kratko pove, da smo prenekatere zunanje in notranje lastnosti prek genov dobili po svojih starših ali pa jih kasneje posnemali in prevzemali. Še lepše je to povedano po starem ljudskem verovanju, da nam rojenice in sojenice ob rojstvu napovejo in določijo usodo. V grški mitologiji, pa ne samo v grški, tej usodi nihče ni mogel ubežati.

V naših biltenih smo že večkrat povedali, da je izdelava rodovnika z imeni, kraji in datumi samo ogrodje, brez katerega ni mogoče nadaljevati s tistim, kar to ogrodje lahko nosi. Nosi pa lahko to ogrodje zelo veliko. Kolikor mu naložimo. Povedali smo tudi, da z uporabo sodobne tehnologije v eno samo datoteko poleg klasičnih rodovniških pregledov lahko dodajamo besedila poljubne dolžine, slikovno gradivo, kopije dokumentov, v zadnjem času pa še zvočne in video posnetke.

Ogrodje nam lahko služi za bolj ali manj resne analize, lahko pa tudi za bolj ali manj neresno poigravanje. Preštevanje prednikov in potomcev po različnih kriterijih se z računalnikom opravi v sekundah, brez njega se tovrstnega dela najbrž ne bi niti lotili. Izdelamo si lahko različne statistične izračune in grafične prikaze. Te lahko potem primerjamo s tipičnimi ali povprečnimi in podobnosti ali razlike po svoje razlagamo. Komur niso dovolj prikazi povprečne starosti ob poroki in smrti, pogostosti rojstev, porok in smrti po mesecih, povprečnega števila otrok v družinah prednikov ali potomcev in še česa, gre lahko morda preštevati, v katerem znaku so bili rojeni njegovi predniki.

Za primer bo služila oseba z imenom Eva. Ta ima do sedaj evidentiranih dvesto prednikov in še enega povrh, od teh je 146 različnih oseb, ostale se kot predniki pojavijo večkrat. Če bo kdo od bralcev naslednje statistike preverjal s seštevanjem, bo ugotovil navidezna neskladja. To je posledica dejstva, da za vse evidentirane prednike niso razpoložljivi popolni podatki, pogosto manjka dan, mesec ali leto rojstva.

Eva torej, ki je rojena v znamenju raka, je ugotovila, da so bili predniki, za katere so poleg imen poznani tudi datumi rojstva, rojeni v naslednjih znamenjih: 13 je bilo strelcev, 11 rib, po 8 škorpionov in bikov, 7 ovnov, po 6 tehtnic in rakov, po 5 kozorogov, vodnarjev in devic in 4 levij. Po kitajskem

pa 13 psov, po 9 bivolov, mačk in opic, 8 kač, po 7 zmajev in tigrov, 6 petelinov, po 5 konjev in podgan, 3 prašiči in 2 kozi.

Nekateri verjamejo v bioritem in bi morda želeli ugotavljati, v kakšni fizični, psihični in čustveni formi so bili njihovi predniki, denimo, ob smrti ali kakem drugem usodnem dogodku v njihovem življenju.

Ko je Eva preštevala imena svojih prednikov, je našla še štiri Eve, sicer pa so bila pogostejša imena takole razvrščena: Marija 17, Janez 14, Anton 7, Ana in Jurij 6, Katarina 5, Franc, Helena, Marjeta, Matija, Uršula, Luka in Jožef 4, Andrej, Frančiška in Tomaž 3 krat, ostala imena pa po dvakrat ali enkrat.

Zanimiv bi bil geografski prikaz krajev, kjer so bili predniki rojeni, kjer so živeli in kjer so umirali. Eva ima tudi v tem pogledu dokaj raztreseno sliko. Ravno tako zanimivo bi bilo drevo opremiti s kraji, kjer so se borili in umirali njeni dedje.

Za tri, včasih štiri, bolj poredko pet generacij prednikov, so ohranjene fotografije, za starejše včasih portreti. Iz njih je mogoče ugotavljati marsikaj, ne le podobnosti s potomci, čeprav je morda težko dognati pravo barvo las in oči, višino in telesno težo. Po fizionomiji pogosto lahko vsaj zaslutimo značaj, obleka in oprema imata tudi svoje sporočilo. O njihovih navadah in razvadah nam fotografije povedo bolj malo. Zlasti grde razvade in nagnjenja se v posredovanju družinskega izročila dosledno zamočijo, zato svojih različnih oblik požrešnosti in drugih grehov največkrat ne bomo mogli primerjati s predniki. Drugače je z njihovimi vrlinami, te se ne pozabijo tako hitro.

Zelo pogosto se med predniki pojavljajo enakosti ali podobnosti v nagnjenjih in poklicih. Tudi pri Evi je tako. Najdejo se dvo, tro in veččlenske verige raznovrstnih poklicev.

V naših krajih niti ne bi bilo posebno zanimivo prednike raziskovati po njihovi rasni pripadnosti, tudi po verski pripadnosti bi bila slika za večino nas dokaj enolična. Tako je tudi z omenjeno Evo. Vseh njenih skoraj 150 evidentiranih prednikov je bilo katolikov.

Malo drugače je pri narodnosti. Ne bom tvegala in se poznavalsko spuščala v še eno strokovno področje, vendar za naše namene lahko površno ugotovim, da na narodnost lahko s precejšnjo gotovostjo sklepamo že po priimkih raziskovanih

oseb. Med Evinimi predniki jih ima slovensko zvencec priimek nekaj več kot četrtnina.

Igraje lahko dobimo odgovor o povprečni starosti ob smrti. Za 141 Evinih prednikov je ta 57 let, najmlajši je umrl star 23 let, najstarejši pa 98. Enak pregled bi lahko naredili ločno po spolih ali samo po določenih vejah in morda celo odkrili zanimivo posebnost. Taka je n.pr. porod že pri 13 letu ali še pri 45-em. Ista oseba, ki je rodila prvega otroka, ko je bila stara 13 let, je isto leto rodila še drugega in potem na vsako leto ali dve še enega, vse do petindvajsetega.

Ob tem navadno vsakdo hitro postavi vprašanje: za čem pa so umirali?

Vzrok smrti za starše ali prastarše morda še kdo pomni, če bi hoteli ugotavljati za starejše, bi bilo treba poskusiti s knjigami umrlih, kjer so zapisovali vzrok smrti, morda bi ga našli še v kakih drugih arhivih.

Doživeta (povprečna) starost in vzrok (zgodnje) smrti je lahko zanimiv, tudi ta lahko služi za ugotavljanje podobnosti, če ne celo usodne povezanosti z dednimi boleznimi.

S tem smo prišli do bistvenega vprašanja, ki ga nakazuje naslov in naj bi se nanašal na podedovane lastnosti, ki se manifestirajo v našem zdravju ali boleznih. Med ljudmi je razširjeno prepričanje, in stroka ga potrjuje, da vsaj delno podedujemo po starših in prek njih po njihovih starših in prastarših poleg nekaterih naštetih lastnosti tudi odpornost proti boleznim, po drugi strani pa tudi nagnjenost k boleznim, ki so pestile naše prednike.

Časopis LIFE prinaša v svoji aprilski številki v rubriki Odkritja prispevek z naslovom Živa dediščina. V njem obravnava nekaj primerov dednih obolenj z različnimi izidi. Govori o vsaj 2.000 dednih boleznih in o verjetnosti, da se te prenesejo na potomce. V članku zelo priporoča pravčasno ugotavljanje dednih boleznih pri starših ali ostalih prednikih in zatrjuje, da je zanemarjanje družinskih boleznih zagotovilo, da se bodo pojavile (v kasnejših generacijah). Navedene so tako prednosti, kot neprijetnosti in ovire, ki jih lahko pričakujemo pri izdelavi "medicinskega družinskega drevesa". Članek se zaključuje s sporočilom, da raziskovanje zdravstvenega stanja prednikov lahko reši življenje potomcem, in dodaja še navodila za delo.

Za to delo, pravi avtor, morate združevati sposobnosti in znanja rodoslovca, detektiva in psihologa. Poizvedovati boste morali pri sorodnikih, pregledovati poročila o smrti in zdravstvene kartone. To zadnje ne bo lahko zaradi omejenega vpogleda. Priporoča potrpežljivost in vztrajnost. Naslednje podatke je potrebno ugotoviti za čimvečje število prednikov:

- **Za umrle osebe datum, starost in vzrok smrti**
Če vemo datum in kraj, bomo našli tudi mrtiški list. Pozorni bomo zlasti na smrti v mladosti in zreli dobi.
- **Pri kateri starosti se je bolezen pojavila**
Včasih ljudje obolijo deset ali več let pred smrtjo, podedovana rakasta obolenja nastopijo prej kot pridobljena.
- **Katere bolezni, kakšno zdravstveno stanje in katere operacije je imel**
Tudi osebe, ki so doživele visoko starost, so lahko prebolele dedno bolezen, ki se lahko pojavi pri potomcih.
- **Ugotovi natančno diagnozo**
"Srčna bolezen" ne zadostuje. Ugotovi posebnosti in način zdravljenja. Če je bil rak, je važno ugotoviti kje in kakšen je bil. Kakšni so bili prvi znaki?
- **Je oseba kadila, pretrpano uživala alkohol ali mamila**
Če je, je bolezen lahko posledica teh razvad in ni podedovana. Poizvedi, kako dolgo so trajale take razvade.
- **Ali so bili predniki mentalno bolni**
Družina navadno prikriva primere zdravljenja v bolnišnicah za duševne bolezni, vendar se nekatere tovrstne bolezni "držijo" v nekaterih družinah. Vedenje o preteklosti lahko pomaga pri diagnozi in zdravljenju v sedanjosti.
- **Kolikokrat so bile prednice noseče in s kakšnim rezultatom**
Tudi to je občutljivo področje, močno podvirano prikrivanju in potvarjanju dejstev. Tudi nosečniške težave so lahko dedno prisotne. Važne so tudi informacije o porodnih defektilih ali visoki smrtnosti novorojenčkov.
- **Kakna je bila oseba po zunanjem izgledu**
Fizične značilnosti so lahko pomembne. "Močne" osebe imajo pogosto visok

holesterol, suhci z visokim holesterolom kažejo na genetski defekt (družinska hyperholesterolemija). Po drugi strani je možna dedna srčna bolezen, če je bil sorodnik čil in v formi, pa kljub temu zbolel za srčno boleznijo.

• *Kje je oseba živel in delala*

Krivda za slabše zdravstveno stanje in bolezen je lahko posledica izpostavljenosti, ki jo predstavlja poklic ali okolje, ne dedovanje.

Tako svetujeta Carol Krause v svoji knjigi *How healthy is your family tree* in Allison Adato v omenjenem članku v Lifu. Kogar stvar resneje zanima, bo prebral članek ali celo knjigo. Možnosti genetske diagnostike so dostopne tudi v Sloveniji na oddelku za genetiko v Univerzitetnem kliničnem centru v Ljubljani.

Četovo pa je vsakdo ob branju gornjih vrstic pomislil na konkretne primere v lastnem sorodstvu ali na primere med znanci. Tudi Eva bi lahko pripovedovala o primerih iz svojega sorodstva, pa kaj, ko pa je vse to bolje držati zase.

Sicer pa so korenine Evinega drevesa po dosedanjih vedenjih videti kar zdrave. (Če se le ne bo spet od kod priplazila kača).

Peter Hawlina

PRIIMEK, FAMILY NAME, FAMILIENNAME – IV. del

Med prispevki opažam vse več zanimanja za računalniško obdelavo priimkov in rodovnikov. Ker nimam in ne mislim imeti računalnika, že zaradi dopolnjevanja ustvarjalnosti drugih, ostajam pri svojem načinu obdelave, t.j. iskanja zgodovinskih, kulturnih in zemljepisnih korenin naših priimkov - če le gre, na osnovi kontaktov z živimi domačini.

Tokrat usmerjam zanimanje za osebna imena in priimke, ki se končajo na -ko. Dolga desetletja so dobivali sinovi osebna imena kakor Vojko, Branko, Žarko, Slavko, Zvonko, Stojko, Zlatko - ki najbrže nimajo krščanske osnove, kakor Marko, Stanko, Hinko, Vinko, Janko. Značilna je končnica -ko kot ljubkovalna oblika, saj bi lahko bili Žarkoslavi, Vekoslavi, Zvonimiri, Vojislavi, Branimiri...

Vsiljuje pa se domneva, da so priimki dobro znanih Slovencev - potomcev starih rodov, ki so se v življenju izkazali kot trdni in uspešni, prišli od nekod drugod, morda tudi iz področja Kavkaza.

Kolega me je obvestil, da je bil na potovanju po krajih ob kavkaškem primorju, in so ga smatrali za domačina, ker je njegov priimek imel končnico -ko.

Zbral sem torej priimke na -ko meni znanih oseb, ki so mi bile simpatične in kazale mnoge človeške odlike: delavnost, nadarjenost, šegavost itd.

Razvrstil sem jih takole:

Perko, Šerko, Borko, Mihorko, Jurko, Arko, Zorko, Šešerko, Murko, Meserko, Mohorko, Lerko, Peperko

Benko, Pečenko, Jenko, Tanko, Stanko, Ivanko, Banko, Ronko, Jonko, Penko, Šinko, Marinko, Janko, Anko, Zelenko, Šimenko, Jesenko, Jelenko, Ključenko

Rojko, Stojko, Slejko

Meško, Pleško, Češko, Maruško, Bradaško

Mavko, Živko, Zovko

Ačko, Vrečko, Verčko, Vračko, Bočko, Počko, Bračko, Fičko

Matko, Cvetko, Telatko, Žitko

tudi Rjedko, Recko, Požavko, Zlobko, itd.

Svojedobno slovensko himno je uglazbil Davorin Jenko, slovenska zastava je podobna oni svojedobne ruske trgovske mornarice, sedaj Rusije.

Ker je težišče teh priimkov Notranjska do Ljubljanskega Barja, se vsiljuje domneva, da so prav oni imenovali svojo najvišjo goro Krim po polotoku Krimu....

V krajih okoli Ribnice na Dolenjskem je priimek Rus zelo pogost, in če poslušas pojočo govorico starih domačinov, se zamisliš v marsikaj.

Sestavek ima le namen raziskovati posebnosti naše domovine z vidika možnega priseljevanja in asimilacije.

Ali so staroselci s priimkom na -ič tudi kremeniti Slovenci!

Kolega dr. Stanko Južnič je ob razlaganju kočevskih urbarjev tudi načel evolucijo rodovnih imen v priimke in to prav na področju, kjer so pred 500 leti staroselci stanovali v kočah - odtod Kočevje - še v plemenskih skupinah, če se sme tako reči.

Že prej sem sistematično zbiral končnice priimkov, da bi ugotovil, od kod posamezni priimki prihajajo, npr. -šeki so Štajerci, -čiči so Istrani, itd.

Bolj pozoren pa sem postal v času osamosvojitve Slovenije, mitingov in ločevanja takratnih Jugoslovancev po poreklu, priimkih in naselitvah. Po telefonu me je poklical župnik, g. Petrič, iz neke vasi nedaleč od Ljubljane in mi potožil, da ga vaščani nimajo za Slovenca, ker se tudi njegov priimek končuje na -ič.

Na to vprašanje je odgovoril leta 1936 ugledni slovenski skladatelj Lucijan Marija Škerjanc v knjigi posvečeni mojemu učitelju petja in tudi sicer

uglednemu slovenskemu glasbenemu ustvarjalcu Emilu Adamiču. Med drugim piše (citiram):

"Večkrat sem čul domnevo, da priimek Adamič ni slovenski, da torej rodbina Adamičev ni slovenskega izvora. K raziskovanju imena me je še posebno spodbudilo pismo, ki so ga prejeli nekateri ljubljanski imenjaki iz Zagreba. V njem trdi Ljerka Vitković, da so po njenem prepričanju Adamiči "poreklom Uskoci, t.j. pribjezi iz Hrvatske". Nadalje prosi za opis specifičnih svojstev, ki se kažejo v duhovnem življenju Adamičev, češ da hoče naslikati psihološki portret Emila Adamiča, ki ga je osebno poznala.

V vseh treh delih slovenske zemlje prično župnijske matice okoli leta 1600, urbarji pa malo pozneje, dajati naslednikom starejših – radi lažjega razlikovanja – priimke s slovansko končnico -ič. V matičnih knjigah dobropoljske župnije so vpisani že v prvi polovici 17. stoletja priimki Antončič, Boštjančič, Babič, Klemenčič, Lenčič, Miklaučič in poleg njih tudi Adamič. To so sama pristna slovenska imena za slovenski rod; in razen Babiča in Adamiča jih ni mogoče spravljati v zvezo z imeni hrvaških ali srbskih beguncev. Da spada med slovenska imena tudi priimek Adamič, dokazujem na podlagi radgonskih, kamniških in dobropoljskih matic.

V avstrijski Radgoni naletimo že 16. marca 1628 na krščenca Jurija Adama, leta 1630. na Ano Adam, rojeno pri Kapeli, 16. novembra 1631 na Johanna Adama, ki je bil rojen v Črešnjevcih. Do leta 1661. je vpisanih še 8 Adamov. Dne 3. aprila 1661 pa se pojavi naenkrat ime Marcus Adamitzch (v indeksu Adamitz) iz Melja. Za tem Markom se vrste Adamiči in Adaniči do današnjega dne. Iz župnije Sv. Petra pri Radgoni so se Adamiči preselili tudi v Prekmurje. Ker pa Adami obenem za vedno izginejo, je verjetno, da so Adamiči krvni nasledniki starejših Adamov, da je torej Adamič patronimik, ki pove, da gre za sina po očetu, kateremu je bilo ime Adam.

V matičnih knjigah kamniške dekanije najdemo od 6. novembra 1630 dalje pa do leta 1650 najrazličnejše oblike tega imena, vse s slovensko končnico, kakor Adamizh (1636), Adami (ex patre Joanne), Adamizhe (1645), Adamizh, Adizh, Aidamizh, Aidoniz. Od leta 1655. dalje se je pisava imena ustalila v Adamizh, Adamezh, Adamitsch, Adamitsch, in Adamič.

Od kod so prišli Adamiči na tržaški Gornji Kras, ni moč ugotoviti, ker sta bili župniji Škrbina in Ivanji grad s svojimi že zdavnaj naseljenimi Adamiči ustanovljeni šele leta 1785., oziroma 1794.

Dokaz, da je priimek Adamič čisto domačega slovenskega izvora, najdemo tudi v arhivih velikolaškega okraja. To je že tretja vrsta priimka Adam in kasneje Adamič, ki ni z radgonsko in s kamniško v nobenem sorodstvu. Ob tej vrsti se pomudimo posebno zato, ker so bili iz nje predniki Emila Adamiča.

Najstarejši razpoložljivi zapiski tega okraja so urbarji graščine Ortnek - Pekel. V "Stotsurbarju" (Stockurbar!) iz leta 1589. je zapisan pod župo Dvorska vas (Supp Höfflern, Duorskawais) posestnik Gregor Adam, v letih 1593 do 1598 pa še Jannsche (Janže) Adanz in Andrej Adam. Potem je vrsta hranjenih urbarjev prekinjena, v dobi od 1660. do 1690. pa so pisali grajski pisarji spet dosledno Adam. V teh urbarjih imamo posestnike Matijo, Štefana, Jurija, Andreja in slednjič spet Jurija Adama, ki so vsi zapisani drug za drugim pod župo Dvorska vas. V mejah te bivše župe je še danes pod severnim vznožjem Velike Slevice zaselje, ki nosi po prvem doselniku Adamu ime Adamovo. Prvi, ki je vpisan s priimkom na -ič, je Jernej Ōdamitsch, potem Jurij Adamitsch, posestnik na Veliki Slevici v letu 1691.

Poglejmo še dobrepoljske matice! Tu najdemo Mihaela, leta 1632. rojenega sina Jakoba Adama iz Dvorske vasi. Šest let kasneje je Jakob krstni boter. Grajski pisarji so pisali do leta 1690. ime Adam, dobrepoljski prezbiter Thominez pa je prilagodil ljudski govorici in zapisoval imena s končnico -ič, kakor jih je govorilo ljudstvo že zdavnaj prej. Da, že leta 1641. se je rodila Janezu in Marjeti Adamiz "sub Sileuiz" hči Marush, a Janezu dve in Juriju Adamizhu do leta 1679. tudi še dve hčeri, s pripombami "ex maiori", "ex magna, ex magno Silleuza" in "Sileuiz". Kakor v radgonskih in kamniških izgine tudi tu priimek Adam in mu slede samo Adamiči. Nedvomno gre tudi tu za patronimik.

Matične knjige pa so pomankljive, in je nemogoče dognati sorodstveno povezanost rodbin, ker ni skoraj nikjer zapisanih rojstnih krajev, kadar pa vendarle so, so samo slučajno in nedosledno. Zanimivo je, da so v prvi polovici 17. stoletja vpisana v dobrepoljskih maticah več mesecev zapored le ženska krstna imena. Nekdo je menil, da so moške krščence prikrivali in vpisavali v posebne, kasneje izgubljene zapiske. Povod temu so bile večne hude vojne,

strašne kužne bolezni, lakota itd., ki so pomorile ljudi. V maticah imamo dokaz, da so v teh letih pomrla cela pokoljenja.

Kateri Adamiči so Emilovi predniki!

Z listinami je dokazano, da so bili njegovi predniki kmetje na Veliki Slevici. Del njihove zemljiške posesti je prehajal iz roda v rod. Učitelj je bil že ded Jožef Adamič (1802-1855). Tudi njegov brat Gregor je bil učiteljski kandidat. Ustno sporočilo pripoveduje, da sta si nekoč dva brata Adamiča razdelila in zamejičila posestvo. Bila sta to Anton in Jurij, Markova sinova (okoli 1720 ali 1730). Ugotovljeno je, da je na prvotni domačiji, zdaj hišni številki 1 in 2, ostal Anton, brat Jurij pa si je pridobil hišo št. 4. Prav v tej hiši pa je bil med sedmimi otroki Jurjevega sina tudi ded Jožef. Od tega nazaj lahko zasledujemo rod do Marka, ki se je rodil okoli leta 1680. Starejši Adam in Adamiči iz župe Dvorska vas, kamor je spadala tudi Slevica, so navedeni že zgoraj. Med njimi je treba slutiti tudi prednike Markovega rodu. O Adamičih, ki bivajo danes po prafarah dobrepoljskih, ribniških in šmarskih, pa smemo trditi, da so vsem bili spočetniki Adami, oziroma Adamiči z Velike Slevice, v kolikor ne gre za Kraševce, ki pa so bržkone prav tako star odcepek. V stari skupni rod spadajo med drugimi tudi Adamiči z Gašpinovega ter od Levstikov (S. Gregor) na eni, z Brankovega in iz grosupeljskih Praproč in Blat na drugi strani."

Tako L. M. Škerjanc.

V zadnjem času je po zemljevidih Slovenije možno najti še kmetije z domačim imenom Adam, Adamičev vrh po hribovju ob Dravi, tako Kozjaka kot Pohorja. Tudi tam so Švajgerji = sirarji, ki so zapisani v urbarjih, iz časov, ko pri nas še ni bilo svinjine, masti in ocvirkov - temveč le govedo in drobnica.

Raziskovanje staroselskih imen in priimkov od izvira Drave do izvira Kolpe je vsekakor še vedno velik izziv za rodoslovje.

Rasto Švajger

Nekaj pogostih rodovniških izrazov v nemščini

Abstammung	izvor
Ahnen (-tafel)	predniki (tabla)
Alter	starost
als (Sohn)	kot (sin)
am (Datum)	na dan (dne)
Amme	dojilja
beglaubigt	potrjeno
Bekennntnis	pripadnost (veri)
Beruf	poklic
beurkundigt	vpis v listino
Beweis	dokaz
Bruder	brat
Ehe, ehelich	zakon, zakonski
Eheschliessung	poroka
Eintrag	vnos, vpis
Eltern	starši
Enkel	vnuk
erfolgt am	sledi dne
Familie	rodbina
Familienname	rodbinsko ime
Familienmitglied	družinski član
Frau (Ehe-)	gospa (žena)
Frühgeburt	nedonošenost
Gatte (Ehe-)	soprog (mož)
Geburt (-sjahr)	rojstvo (leto)
Geburtsschein	rojstni list
Geb. Reg. Nr.	št. roj. registra
geboren am	rojen dne
geschieden	ločen, razvezan
gestorben am	umrl dne
Gott (-esdienst)	Bog (služba božja)
Grab (-stein)	grob (nagrobnik)
Grabstätte	pokopališče
Grossmutter	stara mama
Grossvater (Ur-)	stari oče (pra-)

Hebamme	porodna babica
Heimat (-schein)	domovina (list)
Herr (-schaft)	gospod (gosposka)
idem (lat.)	isto, enako
ibidem (lat.)	prav tam
Jahr (-gang)	leto (letnik)
Jenseits	onostranstvo
Kind, Kinder	otrok, otroci
Kirche, kirchlich	cerkev, cerkven
Land (-esamt)	dežela (-ni urad)
Leben (-slauf)	življenje (-pis)
ledig	samski
Leiche	mrlič, truplo
Monat	mesec
Mutter (Gross-)	mati (stara mati)
mütterlich	po materi
Muttersprache	materni jezik
Name (Vor-)	ime (priimek)
Namenstag	god
Nachfolger	naslednik
Nachlass	zapuščina
Neffe	nečak
Nichte	nečakinja
oder	ali
Onkel	stric
Ort (-sname)	kraj (-evno ime)
Pate, Patin	boter, botra
Pfarrer	župnik
Pfarramt	župni urad
Recht	pravica
Richtigkeit	pravilnost
Ruhe (-stand) -stätte	mir, pokoj, navje
Schlag (-anfall)	kap, infarkt
Schwager	svak
Schwägerin	svakinja
Schwiegermutter	tašča
Schwiegervater	tast
Schwiegersohn	zet
Schwiegertochter	snaha
Schwester	sestra
Selbstmord	samomor

Siegel	žig, štampljka
Stand (Ruhe-)	stan (pokoj)
Standesamt	matični urad
Stammbuch	rodovnik (knjiga)
Stammhalter	naslednik
Stiefmutter	mačeha
Stiefvater	očim
Stadt, Staat	mesto, država
Tag (Geburts-)	dan (rojstni dan)
Tante	teta
Taufe	krst
Taufpate (-Patin)	krstni boter (botra)
Testament	oporoka
Tochter	hči
Toter, Leiche	mrlič, truplo
Totenschein	mrliški list
Totengräber	grobar
Trauschein	poročni list
Trauung (-szeuge)	poroka (priča)
Un- (ausser-) ehelich	ne- (zunaj) zakonski
Ur- (-Grossmutter)	pra (-babica)
Urne (-ngrab)	žara (žarni grob)
Urkunde	listina
Vaterschaft	očetovstvo
Vater (-land)	oče (domovina)
väterlich (-seits)	po očetu
verheiratet	poročen
vermisst	pogrešan
vernichtet	uničen
verstorben	preminul, umrl
vergiftet	zastrupljen
Verwandter	sorodnik
verwitwet	ovdovel
Vorname	priimek
Wappen	grb
Witwe, Witwer	vdova, vdovec
Zeit (Jahres-)	čas (letni čas)
Zwillinge	dvojčki

Jože Gasparič

Rodoslovni viri.

Napovedani spisek virov, po katerih bi posegali raziskovalci, ko jim matične knjige (rojstne, poročne, umrlih) ne zadostujejo več, začenjamo danes s prispevkom ing. Kobija. Danes je že postalo očitno, da tudi tak spisek presega obseg našega biltena. Ko bo spisek popolnejši, ga bo treba izdati samostojno ali pa kot priložo Priročniku za rodoslovce.

To prepričanje je dodatno potrdila ponudba ameriške firme Ancestry, ki je izdala revidiran in razširjen spisek virov, ki so dostopni raziskovalcem v USA. Knjiga ima skoraj 800 strani (A4 formata)! V prednaročilu jo lahko kupite za 40 \$, polna cena bo 50 \$.

Peter Hawlina

Kakor je bilo v našem biltenu že večkrat opisano, se morajo rodovnikarji, rodoslovci ali genealogi, kakorkoli pač že imenujemo te, ki se bavijo z rodoslovjem, posluževati različnih virov, da pridejo do podatkov, ki jim posvetijo kolikor je mogoče daleč v družinsko ali rodovno preteklost. Seveda so profesionalni genealogi najboljše informirani o tem, kje lahko najdejo potrebne podatke in v kakšnih kombinacijah človeških dejavnosti so le ti zabeleženi: sodni zapisi, posestni zapisi, obveznosti podložnikov ali tudi fevdalcev, cerkveni zapisi itd. Poglejmo si torej, kakšno dokumentacijo in literaturo zbirajo v svojih knjižnicah profesionalci na tem področju.

Iz dunajskega mormonskega raziskovalnega centra smo dobili izpis iz zbirke dokumentacije "The Genealogical Society of Utah". Ta izvleček je rezultat poizvedbe pod geslom "Slovenija" in pod nekaterimi drugimi "podgesli".

- Prva alineja je avtor
- druga alineja je naslov
- tretja alineja je oznaka vsebine.

1.
 - Sergij Vilfan, Jože Žontar, 1967
 - Arhivi: od pisarne do zakladnice zgodovine
 - Študija o arhivih in posebej o slovenskih arhivih

2.
 - Skupnost arhivov Slovenije 1972
 - Vodnik po matičnih knjigah SR Slovenije
 - Seznam cerkvenih in civilnih matičnih knjig Slovenije 1. in 2. del cerkvene, 3. del civilne matične knjige
3.
 - Bischofslack (Krain), Handelskammer
 - Handelssachen der Staedte und Maerkte in Lack (Bischofslack) 1739-1763
 - Komercialni in finančni računi mesta Škofja Loka
4.
 - Bischofslack (Krain), Kirchpostamt
 - Kirchliche Angelegenheiten 1550-1747
 - Dokumenti ki se tičejo cerkve v Škofji Loki, klarise, cerkve in kaplani, Kapucini, Benediktinski red, briksenske fare na Tirolskem, 1550-1747
5.
 - France Štukl
 - Knjiga hiš v Škofji Loki
 - Diskusija o hišah in njih prebivalcih v Škofji Loki, 2 dela
6.
 - Bischofslack (Krain), Herrschaft
 - Urbare der Herrschaft Lagkh 1501 - 1682
 - Urbar 1501, Buchdruckerei Vicedomarchiv 1600-1800, Urbar 1568-1570, 1571-1573, 1581-1583, 1584-1588, 1604, 1610, 1636-1637, 1642-1645, 1660, 1664-1667, 1679-1682
7.
 - Krainburg (Krain), Stadtrat
 - Handelssachen der Staedte und Maerkte in Krainburg 1729 - 1737
 - Trgovski in finančni računi mesta Kranja
8.
 - Josip Žontar
 - Zgodovina mesta Kranja
 - Zgodovina mesta Kranja

9.
 - Krainburg (Krain), Stadtrat
 - Civitatense 1500-1747
 - Civilni zapiski za Kranj
10.
 - Katholische Kirche, Bistum Laibach (Krain)
 - Kirchliche Angelegenheiten der Pfarreien des Bistums Laibach 1550-1747
 - Dokumenti, ki se tičejo cerkve za dieceso Ljubljana Kazianer Pfarr, Cillier Pfarr, Krainburger Pfarr, Krainburger Kapuziner, Kronauer Pfarr, Kropper Pfarr, Eisern Pfarr, Erzpriestertum in Oberkrain, Gurkfelder Pfarr, Gairacher Kloster, Graser Jesuiten College & Kloster, Jauchner Pfarr, Kleine Kallenberger Kapelle, Kleyer Pfarr, Kroyer Pfarr, Landstrasser Abtei, Moeschnacher Pfarr, Mannsburger Pfarr, Marantscher Pfarr, Mahrenberger Pfarr, Mueckendorfer Pfarr, Morantscher Pfarr, Muehlstaetter Kloster, Muehlstaedter Stift, Nachleser Pfarr, Oberburger Stiftung, Oberpoeriwicher Pfarr, Oberpenacher Pfarr, Poellaner Pfarr, Radmannsdorfer Pfarr, Radmannsdorfer Beneficium, Stangen-Walder St. Antrini Kirche, Steiner Pfarr Benefizium, Steiner Franziskaner Kloster, Steiner Pfarr, Steiner Benefizium St. Johann, Selzacher Pfarr, Steiner Benefizium, Sager Pfarr, Tschembtschnicker Pfarr, Vittringer Stift, Waatscher Pfarr, Weissenfelser Pfarr, Watscher Benefizium, Wurzner Gotteshaus, Zeyrer Pfarr, Zirklaacher Pfarr
11.
 - (autor I)
 - Gemeindelexikon der im Reichsrathe vertretenen Koenigreiche und Laender. Bearbeitet auf Grund der Ergebnisse der Volkszaehlung vom 31.12.1900
 - Geografski leksikoni vsake od držav avstrijskega imperija. (14 zvezkov: 4. Steiermark, 5. Kaernten, 6. Krain, 7. Kuestenland,)
12.
 - Vinzenz Freiherr Schweiger von Lerchenfeld
 - Standische Adels-Matrikel des Herzogthums Krain
 - Register plemstva in grbov za Vojvodino Kranjsko (Carniola) Adels-Matrikel des Herzogtums Krain A - Z 1824 Wappenbuch der freiherrlichen Adel in Krain Wappenbuch der Standischen Familien, Gerstucken & Staedte Krains 1792-1841

- 13.
- Laibach (Krain), Landschaftsarchiv
 - Tuerkenkriege 1500-1800
 - Zapiski iz turških vojn v Kranjski deželi (V posameznih zapisih je navedenih in obdelanih cca 38 vojn in vojnih obdobj od 1548 do 1700)
- 14.
- Adolf Mathias Hildebrand, Otto Titan von Hefner, Carl Georg Friedrich Heyer von Rosenfeld
 - Der Adel in Kaernten, Krain und Dalmatien
 - Črbi plemstva v Koroški, Kranjski in Dalmaciji
- 15.
- Laibach (Krain), Handelskammer
 - Razna cehovska pravila iz Ljubljane in Kranja 1600-1800
 - Cehovski zapiski iz Ljubljane, Krškega in Kranja Laibach: Lederer Zunftordnung 1718 Gwertler Zunftordnung 1758 Lederer Zunftordnung 1756 Rothgaerber Zunftordnung 1756 Krain: Verschiedene Zunftordnungen 1700-1800 Schneiderzunft 1399 (Gurkfeld=Krško) Verschiedene Zunftordnungen 1600-1800
- 16.
- Laibach (Krain), Landesgericht
 - Maut Akten des Bezirks Laibach in Krain 1550-1747
 - Zapiski carinskih in mitninskih dajatev za Ljubljansko pokrajino, Kranjska: Carfreyter Mauth, Crainburger Mauth, Cillier Mauth, Creuzer Mauth, Huebner Mauth, Laacker Vieh Mauth, Landstrasser Urbare & Bruchmauth, Landsschaftliche Bau & Feistrizer Bruchenmauth, Podpetscher Mauth, Prieseneyer Mauth, Praenwaldter Mauth, Pettauer Mauth, Pontaffler Mauth, Flitscher Mauth, Frautzer Obermauth Amt, Laibach Vicedomarchiv Mauthakten, Turriser Index, Tueffer Viechmauth in Steyer, Tschlenaschienicker Mauth, Voetscher Aufschlag, Veldeser Holzaufschlag, Raitmannscher Mauth, Ratschacher Mauth, Sallagerabgestellte & Bruck Mauth, Sagrischer Aufschlag Mauth, Schwarzenlager Mauth

- 17.
- (autor!)
 - Vodnik po fondih Zgodovinskega arhiva Ljubljana
 - (Vsebina kot v naslovu, 2 dela)
- 18.
- Laibach (Krain), Bergrichter
 - Bergwesen und Richter in Krain 1454-1800
 - Rudarske uredbe in dokumenti na Kranjskem
- 19.
- Evangelische Kirche in Laibach (Krain)
 - Kirchenbuch 1843-1941
 - Župnijski registri krstov, porok in smrti in prestopov (iz drugih ver) za Ljubljano, Kranjska; Krsti 1846-1890; Krsti 1891-1922; Krsti 1923-1941; Poroke 1843-1933; Poroke 1933-1941; Umrli 1848-1941; Knjiga prestopov Evangelsko-Katoliško 1856-1940; Knjiga prestopov Katoliško-Evangelsko 1852-1941
- 20.
- Laibach (Krain), Landesgericht
 - Urbare und Kameralien der Herrschaften des Bezirkes Laibach in Krain 1550-1747
 - Zapiski deželnega in civilnega sodišča za fevdalna posestva v okrožju Ljubljana, Kranjsko: Altenlaacke Pfarr, Asslinger Gereuth Zehend, Kreuzer Amts Urbare, Crainburger Urbare, Flednicker Herrschaft Urbare und Kameralien, Flitscher Klausen Steuer, Eckk Herrschaft, Gallenbergischer Herrschaft Kameralien und Urbare, Gurgfelder Urbare, Habach Kameralien und Urbare, Hoeflein Kameralien und Urbare, Hartenberg Kameralien und Urbare, Laibacher Teutsch-Ordens Kameralien, Laacker Herrschaft, Lustaller Suppl., Laacker und Matthesdorfer Urbare, Kisselstein Kameralien und Urbare, Landstrasser Herrschaft Kameralien und Urbare, Neuler Amlitz Urbare, Nachler und Primsgauer Amlets Urbare, Obersteiner Haupt Urbare, Nachles und Primsgau Amts Urbare, Neuler Amts Urbare, Neuler Urbare, Matthesdorfer Urbare, Moettlicker Amt Urbare, Poellander Herrschaft Urbare, Poellander Herrschaft,

Paumkirchner Turm, Pettauer Schloss, Primskau und Nachler Urbare, Ratschacher Herrschaft, Radmannsdorfer Herrschaft, St. Veiter Suppl. Urbare, Sallacker Suppl. Urbare, Scharfenberger Herrschaft, Schleinitzer Urbare, Strucker Urbare, Sieberecker Herrschaft, Siebenecker oder Ratschacher Urbare, Steiner Stadt, Stangenwalder Urbare, Schleinitzer Amt bei Gallenberger Herrschaft, Sallager Amts Urbare, Sagarischer Edelhumber Urbare, Scharfenberger Herrschaft Cameralien und Urbare, Steiner Urbare, Veldeser Herrschaft, St. Veiter Suppl. Weissenfelder Herrschaft, Weissenfelder Amt, Weitsch und Wilderecker Urbare, Zierlack Urbare

21.

- Laibach (Krain), Landtag
- Repertorien und verschiedene Offizielle Urkunden fuer Kaernten, Sued-Kaernten und Steiermark, 1217-1747
- Uradni zapiski Kranjske zakonodajne zbornice v Ljubljani, Kranjska: Verschiedene offizielle Urkunden 1217-1442, Verschiedene offizielle Urkunden 1442-1520, Verschiedene offizielle Urkunden 1329-1600, Repertorium 1510-1747, Register 1510-1747, Altes Repertorium A-R 1510-1722, Altes Repertorium S-Z 1510-1722, Inventionen (Feuermaschine), Judenschaft 1770-1800, Ordenskommenden und Ritterorden in Krain 1500-1747, Offizium des Baurichters in Krain 1600-1747, Postwesen, Privilegien, Pollauer Markt Privilegien, Pettauer Civitatense, Strassenbau in Oberkrain 1550-1747, Strassenwesen in Oberkrain 1550-1747, Kirchanwesen 1541-1748.

Lojze Kobi

Od zibelj do groba

OD ZIBELI DO GROBA

Župnija Velenje po matičnih knjigah od leta 1790 do 1900

(nadaljevanje iz prejšnje številke)

Piše: **Jože Hudales**

7 Ženi se pri pravi starosti

Danes običajno mislimo, da so se včasih ženili in možili v skorajda rosnih letih, vsekakor pa dosti prej kot sedaj. Zlasti naj bi to veljalo za ženske, saj je Trdina npr. za Dolenjce v drugi polovici 19. stoletja zapisal, da "mož in žena se glihata takrat, če se uči ona hoditi, ko on kositi." Sicer pa je prepričanje o nekdanjih zgodnjih porokah bolj odsev koncilskih predpisov iz visokega srednjega veka, ki so zahtevali svatbo, takoj ko so dekleta in fantje dosegli leta pubertete ali pa zaobljubo redovni vzdržnosti. Tedaj so se namreč zavzemali za zgodnjo poroko, da bi preprečili "Onanov greh" in mlade obvarovali drugih "umazanih in gnusnih grehov, ki so se jim vdajali vsi, če se niso poročili mladi".

V 19. stoletju so cerkveni možje sicer načelno še podpirali prepričanje, da je za moralo bolje, če se fantje in dekleta poročajo mladi, vsi pa so seveda že vedeli, da zgodnje poroke največkrat niso možne, saj že ljudski rek pravi: Najprej štalca, potem kravca. Škof Anton Martin Slomšek je zato sredi stoletja zvito posvaril mladino pred prezgodnjimi ali prepoznimi porokami: "Ženitev premladih ljudi po navadi pridna ni; kako bi otroci otroke redili! Pa tudi pomožitev prestarih ljudi sploh dobra ni; prestari ženini zapustijo premlade sirote. Ako se ženiš ali možiš, ženi se pri pravi starosti ter oskrbi ženi in otrokom poprej dobro streho in mizo obilno..."

V resnici pa so morali "mladoporočenci" (včasih bi jim morda bolj ustrezal izraz "staroporočenci") počakati na priložnost za zakon. Mladim in manj mladim fantom v velenjski okolici je tako priložnost lahko ponudila smrt očeta ali morda matere, pogosto mlada ali manj mlada vdova, ki je ostala sama na svoji kmetiji ali v obrtni delavnici in brez moške pomoči ni mogla gospodariti; seveda pa tudi seksualne potrebe vdov pri tem niso bile zanemarljive.

Za ženske so bile priložnosti bolj omejene: če niso uspele dobiti naslednika na kmetiji, so morale čakati na vdovce, ki pa jih je bilo precej, zlasti med možmi iz velenjske kmečke okolice. Ti so se vnovič poročali še bolj pogosto kot ženske. Pogosto je bil kar vsak tretji ali vsaj vsak četrti ženin prav vdovec. Kmečko gospodarstvo brez gospodinje in matere otrokom pač ni moglo biti dolgo, in ponovne poroke kmečkih gospodarjev so pogosto sledile smrti prve žene le z nekajmesečnim razmikom.

Zato se ne zdi več čudno, če slovenski podatki o starostih poročencev ob poroki kažejo, da so starosti ženinov in nevest pri nas (podobno kot v Nemčiji ali v drugih državah evropskega zahoda) potisnjene visoko v zrela leta, v čas, ko so bili moški in ženske že precej več kot desetletje seksualno dozoreli in vsaj v tem pogledu sposobni za zakon. Še bolj zanimivo je dejstvo, da so starosti slovenskih ženinov in nevest proti koncu 19. stoletja še osupljivo naraščale. Seveda pa ne smemo prezreti, da je ravno naš najbolj zahodni vzorec - Dolina pri Trstu, najbolj podoben porokam iz vzhodne Evrope in Balkana, kjer so se ženili precej mlajši.

Tabela: *Povprečna starost moških in žensk ob poroki*

Kraj	16.st. M/Ž	17.st. M/Ž	18.st. M/Ž	1800-50 M/Ž	1850-99 M/Ž
<u>Anglija:</u>					
Canterbury	27/25		28/27	26/23	
<u>Nemčija:</u>					
Wuertenberg	25/21	26/21	29/24	31/25	
<u>Slovenija:</u>					
Paški Kozjak (1784-799)			29/24		
Črna na Koroškem (1784-1800)			36/30	33/28	35/30
Slov. Bistrica (1784-1800)			34/30		
Slov. Bistrica: (podeželje)			31/28		
Velenje (trg)			27/23	30/25	32/27
Velenje (podeželje)			33/26	29/26	33/30
Dolina pri Trstu					23/24*

Vzhodna Evropa:

Madžarska	20	19
Rusija		25/21
Bolgarija		26/22

8 Starostne razlike med ženinom in nevesto

V uveljavljeno podobo družine preteklosti sodi tudi predstava, da so bili moški nekoč precej starejši od svojih žena. Tako bi lahko sodili tudi po že omenjenem Trdinovem zapisu, da se moški in ženska "gluhata takrat, če se uči ona hoditi, ko on kositi", kar pomeni starostno razliko okrog deset let v korist moških. Tolikšno in še večjo starostno razliko v resnici najdemo v precejšnjem številu zakonov sklenjenih v prvi polovici 19. stoletja v Velenju in njegovi okolici.

Povprečna starostna razlika med moškim in žensko je v zakonih, v katerih so bili moški starejši, namreč res znašala 8,4 leta v kmečki okolici in 8,1 leta v Velenju. V drugi polovici stoletja so se razlike povečale na 9 let v okolici in 8,2 v Velenju. Iz tega povprečja pa je seveda izstopalo skoraj 10% zakonov, v katerih so možje, v večini vdovci, jemali v zakon več kot dvajset let mlajše neveste. Kar 35 let je bil starejši od svoje žene Elizabete Sedovnik iz Šmartinskih Cirkovc Ožbalt Pečovnik, vdovec, ki se je poročil na torek 17. junija daljnjega leta 1788.

Toda presenetljivo veliko je bilo zakonov, v katerih so bile žene starejše od svojih mož. Nekako proti pričakovanju je bilo takih zakonov precej več v kmečki okolici Velenja kot pa v trgu. V kmečki okolici je bila v prvi polovici 19. stoletja vsaka tretja nevesta (30,5%) starejša od ženina, v drugi polovici stoletja pa je njihovo število še naraslo (34,5% zakonov). Povprečna razlika v korist žensk je bila med šest in sedem let. V Velenju je bilo zakonov s starejšimi ženami precej manj; v prvi polovici 19. stoletja 22,4%, v drugi polovici stoletja pa še manj (20,2%). Tudi povprečna starostna razlika je bila nižja, okrog štiri leta.

Redki podatki iz drugih krajev Slovenije so podobni; na Paškem Kozjaku je bilo od leta 1784 do 1799 zakonov, v katerih so bile ženske starejše od moških, 32%. Tudi v delavski Črni so bile v celotnem obdobju od leta 1784 do 1940e neveste starejše od ženinov v 31,7% primerov. V Kranju pa so bili leta 1754 možje starejši v 73% zakonov, ženske pa dokaj podobno kot v Velenju v 18% zakonov.

Po tem pregledu starosti poročencev in starostnih razlik med njimi se je seveda potrebno vprašati, o čem nam podatki slovenskega vzorca sploh poročajo. Najprej seveda lahko ugotovimo, da smo v tem pogledu vsaj v osrednji Sloveniji bolj "zahodni" od zahoda samega. Starosti naših ženinov in nevest so v glavnem višje od povprečij v Angliji ali severni Franciji. Delež žensk, starejših od mož, ki ga nekateri raziskovalci zgodovine družine štejejo za najbolj konsistenten indikator "zahodnosti" družine in se na zahodu giblje med 20% in 25%, je v Sloveniji višji in se giblje med 20% v urbanih naseljih in več kot 30% v kmečkih okoljih.

V vsakem primeru pa navedeni podatki pomenijo prevlado t.i. zakona iz razuma, pri katerem je ljubezen igrala dokaj nepomembno vlogo. Sicer pa bi bila, kot pravi J. L. Flandrin, francoski raziskovalec zgodovine družine, poroka iz ljubezni pravo hudodelstvo do bodočih otrok, če bi se par poročil sicer v "pravih letih", zato pa brez sredstev za preživetje.

Precejšnje razlike v starosti med obema partnerjema seveda tudi niso bile čisto brez vpliva na socialni položaj in vlogo ženske in moškega v družini. Zakoni, v katerih se je zrela ženska z bogatimi življenjskimi izkušnjami poročila z znatno mlajšim moškim, zagotovo niso poznali povsem servilnih in ubogljivih žensk, ki bi se svojim možem pokoravale v vsem. V vsakem primeru visok delež žena starejših od mož pomeni določeno samostojnost žensk in zakon, ki se nagiba bolj k partnerstvu kot pa k slepi pokorščini in neomejeni avtoriteti družinskega poglavarja.

Potemtakem bi slabši (brezpravnejši) položaj ženske lahko pričakovali v mestih, kjer je bilo zakonov mlajših moških s starejšimi ženami bistveno manj, vsaj kakor potrjujejo podatki za Kranj sredi 18. stoletja in za Velenje skozi celo 19. stoletje. Tudi sicer ugotavljajo, da je t.i. meščanski zakon v zakonsko skupnost prinašal mnoge poteze, ki bi jih sicer na pamet prej pripisali "tradicionalističnemu in robotemu" kmečkemu okolju kot pa bolj "kultiviranim in omikanim" meščanom.

9 Družine v 19. stoletju

Potem ko smo spremljali usode naših prednikov iz 19. stoletja skozi rojstva in poroke, je že čas, da spregovorimo nekaj besed o družinah v tem času. Ne samo zato, ker vsi dogodki, ki jih matične knjige spremljajo (rojstva, poroke in smrti), sodijo v krog take ali drugačne družine, ampak zato, ker se v mednarodnem letu družine, ki se že izteka, spodobi, da bi zvedeli še kaj več o družinah naših prednikov.

Zelo običajna predstava o družini v svetu evropske predindustrijske dobe, torej nekje od začetka 19. stoletja dalje, je nekoliko idilična predstava o rodovni ali veliki družini. Tudi pri nas je prevladovalo mnenje, da so naši predniki, zlasti na kmetih, živeli v takih družinah.

Za rodovno družino je bilo značilno, da je ukoreninjena v eni hiši, ki je bila v njeni lasti in se je prenašala iz roda v rod. Družinski oče, edina avtoriteta v družini, jo je ob svoji smrti predal nasledniku, običajno že poročenemu najstarejšemu sinu. Vsi drugi sinovi in hčere, ki se niso poročili ali pokazali dovolj podjetnosti, da bi osnovali nov rod, so ostali doma. Sprejeli so oblast novega družinskega poglavarja, delali na družinskem posestvu ali obrtni delavnici za skupno dobro, sodelovali pri vzgoji nečakov in nečakinj in se seveda sprijaznili s tem, da si sami družine ne bodo nikoli ustvarili. Tudi posli, tam kjer so jih sploh potrebovali, so bili del družine in so ji bili predani ter so neredko v hiši ostajali vse življenje.

Vzgoja otrok je potekala doma, v družinskem krogu, in je dajala trdno poklicno in moralno vzgojo, ki je temeljila na tradicionalnih moralnih normah bogaboječnosti, upoštevanja hierarhije, spoštovanja starejših in zagotavljala stabilnost in trdnost družine in družbe. Družbena in industrijska revolucija naj bi ta sistem rodovne družine v temeljih zamajala. Napoleonov Code civil je uzakonil nujne dedne deleže in naenkrat je bilo vse negotovo; sinovi so odhajali od hiše in si takoj ustvarili družine, bratov in sester nič več ni vezalo na tradicionalno domače ognjišče in drug na drugega, prepiri ob dedovanju so bili pogosti, rodovna tradicija je izginjala. Velike družine so razpadle v male, zakonci pa so omejili svojo plodnost, stari svet je bil izgubljen.

Pred dobrima dvema desetletjema pa so se začeli množiti glasovi, posebej britanskih zgodovinarjev iz Cambrida, ki so z računalniško analizo več kot sto popisov prebivalstva dokazali, da v svetu predindustrijske družbe zahodne

Evrope take družine preprosto niso obstajale ali pa so bile zelo redke. Težé o rodovni družini pa so vendar ostale tudi še potem močno upošteevane, zlasti pri sociologih.

Deloma jim je podlegla celo Alenka Puhar v svoji imenitni knjigi o zgodovini otroštva pri Slovcih (Prvotno besedilo življenja, Zagreb 1982), čeprav je sicer v tej knjigi razkrinkala celo vrsto mitov o družini in še zlasti o materinstvu. Pisala je namreč, da lahko v slovenskih družinah 19. stoletja vidmo "strahotno potrebo" po ustvarjanju novih življenj, o desetih, petnajstih ali celo dvajsetih otrocih, čeprav jih več kot polovica ne bo prerasla najnežnejših otroških let. Nemogoče je zanikati, da so take družine v 19. stoletju (pa tudi prej in kasneje seveda) pri nas res obstajale. Sam poznam primer izjemne družine na Paškem Kozjaku, kjer je ena mati povila 22 otrok. Toda o takih družinah lahko beremo v časopisju tudi danes (v Braziliji ali Italiji npr.), pa vendar vemo, da so to izjeme.

Podobno izjemne so bile družine s petnajstimi ali dvajsetimi otroci tudi v 19. stoletju saj iz doslej znanega gradiva (župnija Velenje in Črna na Koroškem) ne poznam primera družine, ki bi imela več kot 13 otrok, zelo redke pa so bile tudi družine z 10 otroci. Navsezadnje o tem govori že ljudsko izročilo, ki poudarja izjemnost in posebnost desetih bratov in desetnic, ki so morali iti od doma po svetu s trebuhom za kruhom, saj – kakor je zapisal Oroslav Caf leta 1844 po ljudski pesmi nekje na Štajerskem:

"Marija pravi, govori:
Kaj je le desetega,
Vse mora v desetino iti." (18)

Kaj delamo

RODOSLOVJE IN KRAJEVNA ZGODOVINA Janez Šmitek

Rodovnikarji običajno obravnavajo rodovnike v obsegu posameznih rodovnih debel, kolikor jim pač omogočajo dosegljivi viri, oziroma kamor segajo njihove sorodstvene zveze. Pri raziskovanju krajevne zgodovine pa se pokaže potreba ugotavljanja sorodstvenih zvez v obsegu celotnega naselja, dokler je to še možno v obvladljivih mejah. Tak obseg ima staro fužinsko naselje Kropa, ki je v dobi ob koncu fužinskega železarstva štel sto hiš in okoli 1300 prebivalcev.

S kroparskimi družinami se je na pobudo krajevnega zgodovinarja, združnega ravnatelja Jože Čašpersiča, pričel ukvarjati župnik France Kanduč; opise sta objavljala v glasilu Zadrugar z začetkom v št. 2/1940, vendar je njuno delo prekinila vojna, tako da sta obdelala samo družine z začetnico A do Č. Iz zbranega gradiva je v prvi povojni številki Zadrugarja (nov. 1945) Čašpersič objavil še rodovnik slavne fužinarske družine Mazollov. Za svoje raziskave je imel Kanduč na razpolago ves župnijski arhiv, zlasti matične knjige od ustanovitve fare po letu 1627; po potrebi je vzdrževal pisemske zveze s sosednjimi župniki.

Ko sem pred 24 leti postal upokojenec ali "svobodni raziskovalec", sem se pričel ukvarjati z raziskovanjem kroparskega in kamnogoriškega železarstva in s tem v zvezi se je pokazala potreba po pregledni ureditvi rodovnikov. Za objave mi je bilo na razpolago tovarniško glasillo Plamen. V številkah 6/77 do 1/80 sem obdelal okoli 200 kroparskih družin, skupaj s posameznimi člani pa sem registriral okoli 300 družinskih priimkov. Na srečo sem delo na grobo zaključil, dokler so bile matične knjige na matičnem uradu in v župnijskem uradu v Kropi, sedaj pa tako poseganje v "osebno integriteto" ni več dovoljeno; matične knjige so prenešene v centralne arhive v Ljubljano.

Za raziskovanje krajevne zgodovine Kroke so pomembni viri:

- matične knjige (rojstne, poročne, mrliške),
- urbarji radovljiškega gospostva (1498, 1579, 1780),

- rudarski (fužinski) redi (1381, 1550, 1575),
- podelilne knjige rudarskega urada (1668-1880),
- župnijski arhiv (status animarum 1839),
- arhiv Kovaškega muzeja, glasilo Zadruhar
- in razne objave krajevnih zgodovinarjev.

Rodovniki kroparskih družin so koristni zlasti pri topografiji kroparskih hiš, po njih je možno zasledovati lastništvo, naseljenost in stanovanjski standard. Za zadnjih dvesto let je ostalo lastništvo v istem rodu samo pri eni hiši (Kr. 22). Presenetljivi so podatki o naseljenosti, npr. v Fovšaritnici (Kr. 70) jih je nekoč živelo 70, danes ena oseba. Po matičnih knjigah je možno preveriti podatek A. Müllnerja (Zgodovina železa, str. 314), da je bilo proti koncu 19. stoletja v treh hišah in treh družinah (Pesjak, Pibrovč, Valand) 70 družinskih članov.

Po rodovnikih lahko ugotovljamo istovetnost "legendarnih" z "zgodovinskimi" osebami. Jože Bertonec v Kroparskih zgodbah (1973) opisuje Putapajo kot borca za staro pravdo; popis duš (1839) pojasni, da je bil to Blaž Hrovat (1809-1870). Müllner (str. 263) navaja med zadnjimi kroparskimi rudarji Parjatla in njegove jame, to je bil Blaž Dobro (1808-1875). Nekak kroparski Tantadruj je bil ljatata, uradno France Kvas – Capov France; s ponosom sem ugotovil, da sva si bila v sorodu. Pa tudi častne nazive zasledimo: poročna knjiga piše, da je bil leta 1736 Anton Stergar "supremus in superiori fericudinae magister", po domače ogomoštar (Obermeister) zgornje fužine.

Bolj kot po družinskih imenih so se poznali ljudje med seboj po "partiklih", zato je Franjo Šolar, dolgoletni ravnatelj Žebljarske zadruge, vpisoval člane tudi po vulgarnem imenu. Rodovniki so pomembno dopolnilo za Slovenski biografski leksikon. V Potočnikovem rodovniku dobimo sorodstveno zvezo med slikarjem Janezom (1749-1834), pravnikom Jožefom (1753-1808) in gradbenikom Francetom (1811-1892). S podatki iz rodovnikov dopolnjujemo preglede kroparskih fužinarjev, fužinskih sodnikov, kovaških podjetnikov in obrtnikov, na kratko - bolj ali manj "znamenitih" Kroparjev.

Iz tujega tiska

Genealogicko – heraldicky Hlas

(glasilo slovaških rodoslovcev in grboslovcev).

V svoji zadnji številki (letnik 5, št. 1) med drugimi prispevki avtor Andrej Fiala v prispevku z naslovom Kraljica Barbara, rod celjskih in njihovih dedičev – povezava s Slovaško, obravnava del njihove zgodovine, ki je prek Celjanov povezana z našo.

Prispevek se začne takole: "17. maja, leta 1395, ko je bil ogrski kralj Sigismund Luxemburški na vojni odpravi proti Turkom pri Malem Nikopolju, je kraljica Marija, ki je jezdila v budimskih hribih, padla s konja. Sigismund je po desetih letih zakona postal vdovec."

Avtor nato pripoveduje, kako je čez nekaj let skoraj prišlo do poroke s petnajstletno Marjetico, hčerko grofa Henrika z Brega in nadaljuje z zapleti in razpleti, ki so privedli do tega, da je vdovec zasnubil devetletno Barbaro, hči Hermana II. Celjskega in jo kmalu nato poročil.

Tu nimamo namena ponoviti vsega, kar Fiala objavlja v Hlasu, če povzamemo, članek govori o okoliščinah, ki so mlado Barbaro Celjsko pripeljale na ogrski prestol. Opisuje njen izvor, sorodstveno razmerje in grbe Celjanov. Prisotnost Celjanov v južni Štajerski zasleduje v 12. stoletje. Za ilustracijo dodaja kraljeve in celjske grbe, ki so ohranjeni v srednjeveški literaturi, žigih in spomenikih na Ogrskem (grad Buda, Czesznek, Ozor, Nyek) in Slovaškem (gradova Trenčin in Bratislava, cerkev v Devinu).

Peter Hawlina

Genealogical Computing

Zadnja številka vodilne ameriške "računalniško rodoslovne" revije je tematsko posvečena neposrednemu dostopu do knjižnic prek (telefonske) linije. O tem govori naslovni prispevek Po liniji do knjižnice (*Getting a Line on Libraries*), objavljenih je prek 110 knjižnic z njihovimi elektronskimi naslovi in navodili za pristop, poleg tega pa še spisek okrog sedemdesetih drugih knjižnic brez teh navedb. V posebnem kazalu je nanizanih 50 podatkovnih zbirk (database), ki vsebujejo od nekaj tisoč do nekaj milijonov raznovrstnih zapisov. Nekateri so dosegljivi prek linije, drugi prek disket in CD-jev, nekateri osebno ali po pisni poizvedbi. Nekateri so zastoj, drugi razmeroma dragi, spet tretji so na razpolago za zamenjavo. CD-ji z nekaj milijoni zapisi stanejo 200-300 dolarjev. V ta sklop bi lahko uvrstili tudi Vodič po Internetu za začetnike (na tem področju po predavanju dr. Pisanskega niti ne zaostajamo, škoda le, da lahko uporabnike Interneta med člani preštejemo na prste ene roke), nato opis novosti na Internetu in opis projekta avtomatiziranja arhivov, ki se ga je lotila firma Banner Blue, to so avtorji tudi pri nas znanega in uporabljanega programa Family Tree Maker. Še marsikaj porabnega je najti, prvič pa se je pojavil članek, ki sicer zelo na kratko in površno obravnava vprašanje varovanja podatkov (*The Privacy Problem*).

Pregled vsebine te revije zaključujem s tremi temeljnimi pravili, ki nam jih na srce polaga Jim Willard:

1. Dokumentiraj vire
2. Dokumentiraj vire
3. Dokumentiraj vire

(Če si pozabil tretje pravilo, se spomni drugega!). Kdor ima le kaj izkušenj z rodoslovjem, mu bo brez oklevanja pritrdil, malo težje sledil in še težje nadoknadil zamujeno.

Peter Hawlina

*Rodoslovje v svetu**Rodoslovje v Avstraliji*

Prek svetovnega računalniškega omrežja tudi Avstralci propagirajo svoje rodoslovje. Čeprav je Avstralija daleč, je nemara le zanimivo vedeti, kako je tam organizirano rodoslovje, saj smo tudi Slovenci pognali svoje veje daleč prek luže. Poznavanje organizacijskih oblik rodoslovja v tujini pa nam lahko pomaga tudi pri lastnem organiziranju. V Avstraliji obstaja več rodoslovnih združenj. Navedli bomo zgolj tista, ki jih objavljajo v hipertekstovni obliki po mrežju. Eno med njimi pa si bomo tudi поблиže ogledali.

Australian Institute of Genealogical Studies
PO Box 339
Blackburn Vic 3130
(03) 877 3789

Genealogical Society of Queensland
PO Box 423
Woolloongabba Qld 4102
(07) 891 5085

Genealogical Society of Victoria
5/252 Swanston St
Melbourne Vic 3000
(03) 663 7033

The Heraldry and Genealogy Society of Canberra
GPO Box 585
Canberra ACT 2601
(06) 295 1141

Queensland Family History Society
PO Box 171
Indooroopilly Qld 4068

Society of Australian Genealogists
Richmond Villa

120 Kent St
Sydney NSW 2000
(02) 247 3953

South Australian Genealogy and Heraldry Society
GPO Box 592
Adelaide SA 5001
(08) 272 4222

Western Australian Genealogical Society
5/48 May St
Bayswater WA 6053

Seveda spisek ni popoln. Sedemnajstmilijonska Avstralija premore torej vsaj osem aktivnih rodoslovnih društev. Dodatne informacije o rodoslovju v Avstraliji je mogoče dobiti na elektronskem naslovu:

coherent@ozemail.com.au

Podrobenje si poglejmo eno od omenjenih društev:
The Heraldry and Genealogy Society of Canberra Inc.
GPO Box 585, CANBERRA ACT 2601

Društvo je bilo ustanovljeno leta 1964. Člani si izmenjujejo informacije, tisti, ki imajo posebna znanja, jih delijo z ostalimi na društvenih delavnicah in predavanjih. Enkrat na leto društvo priredi julijski uvodni seminar za začetnike, z nasveti pa je na voljo vse leto. Sestanki so enkrat mesečno. Na njih predavajo gosti o posameznih specializiranih temah. Društvo izdaja četrtletno publikacijo z naslovom: *The Ancestral Searcher*. Na mesečnih srečanjih je mogoče kupiti tudi nekatere publikacije, ki so zainteresiranim v pomoč pri rodoslovnih raziskavah.

Društvo v Canberri ima svojo knjižnico, ki med drugim vsebuje: referenčne knjige, biltene drugih avstralskih in mednarodnih rodoslovnih društev, podatke pokopališč in pokopov, podatke o ladijskih prevozih iz kolonialnih časov, podatke o rojstvih, smrtih in porokah ter mednarodni rodoslovni indeks. Knjižnica si izmenjuje podatke z drugimi večjimi rodoslovnimi društvi v Avstraliji.

Društvo nudi nasvete in poizvedbe o rodoslovnih zadevah zastoj svojim članom. Nečlani plačajo najmanj 25 avstralskih dolarjev za nasvet oz. poizvedbo. Nečlani lahko za 25 dolarjev na uro brskajo po že zbranih podatkih, ki jih hranijo v knjižnici.

Bilten društva prinaša rodoslovne novice, informacije o manj znanih rodoslovnih virih, vprašanja bralcev - ki za nečlane seveda niso zastoj, novice iz pobratenih društev po svetu, novice o računalniških obdelavah rodbinskih arhivov in ocene knjig. Bilten tudi objavlja besedila ali povzetke predavanj iz rednih srečanj.

Društvo pozna še dodatne aktivnosti. Po javnih knjižnicah prireja razstave o svojem delu in v svoji knjižnici prireja dneve odprtih vrat. V lokalni skupnosti organizira rodoslovna predavanja, delavnice, seminarje in tečaje, občasno tudi ekskurzije oz. delovne piknike.

Društvo ima dve interesni skupini: za računalniško rodoslovje ter za kaznjence. Zavedati se moramo, da je Avstralija nekoč Angliji služila v podobne namene kakor Sibirja Rusiji: za izgon kaznjencev.

Knjižnica je odprta štirikrat na teden po tri ure. Nečlani plačajo za vsak obisk 6 avstralskih dolarjev (študentje in upokoenci pa 4 dolarje). Telefon: (06) 295 1141.

Članarino pobirajo enkrat na leto, 1. julija. Zanimivi so zneski: član \$30, upokojenec \$25, družina \$50, zakonca, upokojenca \$35, študent \$25, organizacija \$50. Vsi zneski so v avstralskih dolarjih. Društvo je včlanjeno v dve zvezi: *Australasian Federation of Family History Organisations* in *NSW Association of Family History Societies*.

Podatki v omrežju, ki govore o tem društvu, so bili nazadnje ažurirani 9. maja 1995.

Menim, da bi tudi v Sloveniji nujno potrebovali knjižnico, ki bi bila usmerjena predvsem v rodoslovno raziskovanje. Seveda bi morali dobro premisliti, ali je potrebno ustanavljati novo, privatno knjižnico, ali pa bi lahko ob kateri od obstoječih splošnih knjižnic postavili na noge rodoslovni oddelek.

Tomaž Pisanski

Rast - raziskovalni stiki

Spodnji, na videz nepregleden spisek, je standardna mednarodna zgoščena oblika posredovanja bistvenih podatkov nekega raziskovalca. Za tak spisek se je uveljavil mednarodni naziv Tiny tafel, skrajšano TT. Prve štiri vrstice so identifikacija raziskovalca, naslednje tri so identifikacija uporabljene strojne programske opreme (namenjeno posebnim programom za iskanje možnih povezav), zadnja je datum izdelave tabele. Vmes pa so vsi znani priimki prednikov neke osebe, krajev prvega in zadnjega pojavljanja, letnice prvega in zadnjega zapisa, na začetku pa še šifriran zapis priimka, ki skuša odpravljati težave zaradi različnih zapisov istih priimkov (Kranjc, Kranjec in podobno). Oseba, ki objavi tako tabelo, v konkretnem primeru Janez Toplišek, pričakuje, da bodo raziskovalci pozorni na možne stične točke v svojih raziskavah in se v takem primeru povezali s pošiljateljem.

N Janez Toplišek
 A Trzin, Pemetova 13
 A 61234 Mengeš
 T 061/713-188
 D /IBM/
 F Brother's Keeper 5.2
 Z 25 Brother's Keeper MP
 B500 1843:1843 BAN\Ravne 21/Ravne 21
 B220 1839:1885 BIZJAK\Kobile/Golek
 B620 ____:____ BRAČKOVI/
 B624 1837:1863 BRGLEZ\Drumlažno/Drumlažno
 G640 1833:1833 GRIL\Drumlažno/Drumlažno
 G622 ____:____ GROSEKI/
 H252 1857:1896 HOJNIK\Ljubečno/Stanovsko-Poljčane
 I112 1845:1845 IPAVEC\Golek/Golek
 J252 1875:1973 JESENEKVCelje
 K650 ____:____ KERINVI/
 K360 1869:1869 KODRIČ\Maerchendorf/Maerchendorf
 L165 1878:1920 LAVRINC\Rečica nad Laškim/
 M621 ____:____ MIROSAVECVI/
 O562 1804:1804 OMERZUVI/
 P600 ____:____ PIRŠIVI/
 P436 1818:1818 PLETERSKIVI/

P320 1868:1971 POTISK\Sp. Poljčane/
 R165 1879:1879 REBERNIK\Buče/Buče
 T142 1804:1972 TOPLIŠEKVI/Ljubljana
 Z122 1879:1879 ZABUKOŠEKVI/
 W 21 Maj 1995

- Zelo me zanimajo rodoslovne in druge zgodovinske raziskave na območju Kozjanskega in v širšem prostoru med Krškim in Podčetrtkom. Zlasti bi me zanimali kakršnikoli podatki o posameznikih, ki so bili udeleženi v kmečkih uporih v 16. in 17. stoletju na tem območju. Kje so shranjeni pisani viri o tistem času: poročila, sodni, vojaški, graščinski dokumenti, kronike ipd! Janez Toplišek, Trzin, Pemetova 13, 61234 Mengeš, tel.:061/713-188.
- John Kozjak išče podatke o svojem dedu Johnu Kozjaku, ki je bil rudar v Ameriki. Po nepopolnih podatkih naj bi bil John (Ivan, Janez, Johann) rojen v Ljubljani leta 1877 ali po drugih podatkih leta 1872. Poročen je bil z Mary Debelak, ki naj bi bila tudi rojena v Ljubljani leta 1881. Kraj poroke ni znan. Informacije posredujte gospe Nadji Valentinčič, Zavetiška 8 (pri Bevc), 61000 Ljubljana ali telefonsko na tel.: 1233208.
- Krenner (Škofja Loka)! Morebitne informacije pošljite na naslov Wolfgang Hubert Galle, Petersbergenstrasse 2, Graz, Austria.
- Iščem podatke o Henrik in Elizabeti LIPNIK. Rojena sta bila v letih 1840-1850 najverjetneje na področju med Bistrico in Rušami pod Pohorjem. Andreja Zavodnik, Smrtnikova 5, 61000 Ljubljana, Tel.: 061/ 573-325.

Stefania Michels, 5900 Magnolia Lane, Plymouth, Minnesota 55442 USA, ali e-mail: smichels at aol.com poizveduje po prednikih ali sorodnikih za Joseph Spreitzer, * 17.10.1879, Stražni vrh, starši Michael Sprietzer in Marija Banovec, brat Matt; Katherine Judnich, * 11.11.1888, Čudno selo, starši Joseph Judnich in Barbara Stayer, brata Joe in John, sestre Mary, Anna, Neža, Ivana; Janez Japelj, * 20.10.1867, Tomišelj; Ursula Sustarsic, * 20.10.1870, Tomišelj. J. Japelj in U. Sustarsic sta se poročila v Sloveniji, leta 1902 sta se s tremi otroki (Janez, Anton, Marija) izselila v USA.

Obvestila, novice, vabila

- Naslednje srečanje članov Slovenskega rodoslovnega društva bo v torek, 13.6.1995 ob 18 uri v sejni sobi podjetja IMP na Dunajski cesti 7 v Ljubljani. Srečanje bomo, kot smo že vajeni, razdelili na tri sklope:
 - 1 tekoče aktualnosti in administracija
 - 2 strokovni del: Spisek virov - ing. Kobi; načrti društva
 - 3 klubski del: več članov je izrazilo željo, da bi si ponovno ogledali na prejšnjih srečanjih razstavljeno gradivo, zato ste vabljeni, da nekaj svojega (reprezentativnega) gradiva razstavite.
- Tečaj za delo z rodoslovnim računalniškim programom. V centru za računalniško usposabljanje v Mikro Adi, Parmova 41 bo v drugi polovici junija ponovno tečaj za tiste, ki bi pri svojem delu želeli uporabljati računalnik in v slovenščino prevedeni program Brother's Keeper. Tečaj bo v večernih urah in bo skupaj trajal okrog šest ur. Udeleženci bodo dobili krajši priročnik, poleg tega pa še prevedeno verzijo programa BK5. Zainteresirani naj se najavijo oziroma pozanimajo za podrobnosti pri Janezu Toplišku na tel. 061/1328298 (dopoldan) ali na 713-188 (zvečer).
- Pred dopusti načrtujemo še julijsko številko biltena in srečanje 13.7. Avgusta bomo prosti. Naslednja (dvojna) številka bo izšla pred septembrskim srečanjem 12.9.
- Odmev. Franc Cankar nam je poslal naslednji komentar: Kratek tečaj računalništva za začetnike z uporabo programa Brother's Keeper. Prvi tečaj za nas začetnike (starejše), je bil uspešen. Zelo potrpežljivo ga je vodil g. Janez Toplišek. V šestih urah tečaja pridobljeno znanje računalništva je osnova na kateri bo potrebno še veliko dela in truda. Pomoč bo potrebna tudi od mlajših domačih. Lahko rečem, ko

začenjam uporabljati računalnik, je delo na rodovniku po programu Brother's Keeper zelo olajšano, o koristnosti ne govorim. Zato naj se bodoči udeleženci naslednjih tečajev korajžno udeležijo. Gospodu Toplišku pa se za potrpežljivost in trud zahvaljujem.

- V petek in soboto, 26. in 27. maja, je bila v Stični predstavitev raziskovalnih nalog, ki jih je Zveza prijateljev mladine Slovenije razpisala na temo Iz družinskega arhiva. Prispelo je 108 nalog. Komisija je avtorjem podelila zlata, srebrna in bronasta priznanja. Posebej se je izkazala Osnovna šola Cvetko Čolar iz Škofje Loke.
- Vsem, ki jim pri raziskovanju rodovnikov povzročajo težave matične knjige in listine, pisane v nemški gotici, a jim je navodilo v februarjem biltenu preskopo, sporočam, da bomo v jeseni priredili izpopolnjevalni tečaj v branju gotice. Interesenti naj se prijavijo na rednem mesečnem sestanku, da bomo lahko, glede na število, priskrbeli ustrezen prostor in čas. Znanje nemščine ni pogoj, je pa priporočljivo. Tečaj je predviden za 3-krat po 2 uri. Če kdo nima februarke številke rodoslovnega biltena, lahko posredujem fotokopijo. Jože Eng. Časparič, Člavarjeva 20, 61000 Ljubljana (tel.: 061/ 343-480 ali 063/ 814-290).
- Za proučevanje (povezavo sorodstev) evropskih vladarskih rodbin potrebujem rodovnike evropskih vladarskih hiš: angleške, francoske, danske, norveške, italijanske, španske, grške, albanske... V zameno nudim švedski in nemško-avstro-ogrski debelni rodovnik. Za spominski zbornik potrebujem podatke naslednjih plemiških rodbin: grofij Celjski, Frankopani, Zrinski, Attems, Windichgrätz in Tattenbach. Za gornje rodovnike bom poravnal stroške za fotokopiranje in ustrezno poštnino. Jože Eng. Časparič, Člavarjeva 20, 61000 Ljubljana (tel.: 061/ 343-480 ali 063/ 814-290).

Sodelavcem biltena Drebesa

Zaradi lažje komunikacije med avtorji, uredništvom, tiskarno in bralci biltena prosimo vse avtorje, da upoštevajo naslednja navodila pri pripravi prispevkov:

- Prispevke v enem izvodu pošljite na naslov: Peter Hawlina, Lipica 7, 64220 Škofja Loka in to *najkasneje do zaključka redakcije tj. do 15. v mesecu.*
- Če pišete prispevke z računalnikom, priložite tudi disketo z besedilom. Diskete so lahko "male" (3,5") ali "velike" (5,25"). Na disketi naj bo samo besedilo prispevka. Ime besedila naj bo priimek avtorja. Tudi na nalepki naj bo jasno označeno ime avtorja. Prispevki so lahko na kateremkoli formatu diskete in napisani z enim od znanih urejevalnikov.
- Za reference v besedilu uporabite moderni način. Če gre za citat ali točno navedbo, damo v oklepaj priimek avtorja in leto izdaje ter stran. Če gre za splošno navedbo, izpustimo stran.
- Seznam literature uredite po abecednem redu avtorjev. Predlagamo naslednjo ureditev:
 - a knjige: priimek in ime avtorja, leto izida, naslov, kraj, založba.
 - b članki v revijah: priimek in ime avtorja, leto izida, naslov, ime revije, letnik, strani.
 - c prispevki v zbornikih: priimek in ime avtorja, leto izdaje, naslov prispevka in nato popolni podatki o knjigi ali zborniku kot v točki a.

Uredništvo

